

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : 56020453/2016-610.01-E.10/1371/5014
Konu : Yazılı soru önergesi

09/09/2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: a) Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı ifadeli, 05/01/2016 tarihli ve 43452547-120.07-11289 sayılı yazı,
b) 14/01/2016 tarihli ve 31/150 sayılı yazı.

İlgi (a) yazınız ekinde alınan, Bursa Milletvekili Ceyhun İrgil tarafından Bakanlığımıza yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/1072 Esas Nolu soru önergesine ilişkin cevaba esas teşkil edecek bilgilerin derlenebilmesi için ilgi (b) yazımızla ek süre istenilmiş olup, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99. maddesi uyarınca hazırlanan cevap ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Bekir BOZDAĞ
Bakan

EKLER:

- 1- Soru önergesi cevabı (1 adet)
- 2- 11/04/2016 tarihli ve 6821 sayılı yazı (1 adet)

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Sayı : 56020453/2016-610.01-E.10/1367/5006

Konu : Yazılı soru önergesi

09/09/2016

Sayın Ceyhun İRGİL
Bursa Milletvekili
TBMM

Bakanlığımıza yöneltilip yazılı olarak cevaplandırılması istenilen 7/1072 Esas Nolu soru önergesinin cevabı aşağıda sunulmuştur.

I- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ihlallerinin önlenmesine ilişkin hazırlanan Eylem Planı 24/02/2014 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilmiş ve 01/03/2014 tarihli ve 28928 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Söz konusu Eylem Planı, 14 ana amaçtan oluşmaktadır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için 46 hedef belirlenmiş olup, söz konusu hedeflere ulaşılması maksadıyla yapılacak 128 faaliyet de her bir hedefin altında ayrı ayrı açıklanmıştır.

A) İnsan Hakları Eylem Planının dördüncü kısmında yer alan "özgürlük ve güvenlik hakkı ihlallerinin önlenmesi" başlığı altında yer alan ilk hedef "tutuklama tedbirinin ancak zorunlu hallerde uygulanması"dır. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi amacıyla;

1- 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanunla;

a) 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 101. maddesinde yapılan değişiklikle tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda; kuvvetli suç şüphesini, tutuklama nedenlerinin varlığını, tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu, gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterileceği hüküm altına alınmıştır. Bu değişiklikle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında, tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu husustaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararların yeterli gerekçe gösterilmeden verilmesi hususunda yapılan eleştiriler göz önüne alınmış, ayrıca tutuklamaya ilişkin kararlarda kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenlerinin varlığı ile tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunun somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça yazılması gerektiği vurgulanmıştır. Hâkim veya mahkeme, tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya tahliye isteminin reddine ilişkin karar verirken kuvvetli suç şüphesinin varlığını, tutuklama nedenlerinin varlığını ve somut olayda tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu somut olgularla gerekçelendirmek zorunda kalacaktır.

b) 5271 sayılı Kanunun 109. maddesinde yapılan değişiklikle, "adli kontrol" tedbirine ilişkin süre sınırı tamamen kaldırılmıştır. Böylece, tutuklama sebeplerinin varlığı söz konusu olsa bile tutuklamaya alternatif olarak mahkemelerce gerekli görülmesi hâlinde şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilecektir. Düzenlemeyle, adli kontrolün kapsamını genişletmek suretiyle tutuklamadan kaynaklanan kişi hak ve özgürlüklerine müdahale niteliğinde sayılan mahsurların da önemli ölçüde azaltılması amaçlanmıştır.

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

Böylece her bir somut olayla ilgili mahkemeler karar verirken verdikleri kararları ayrıntılı bir şekilde gerekçelendirmek zorunda kalmaları sağlanmıştır.

2- 6459 sayılı İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla;

a) 5271 sayılı Kanunun 105. maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikten önce, soruşturma ve kovuşturma aşamasında yapılan tahliye taleplerinde, Cumhuriyet savcısının mütalaasının alınmasına karşın, bu mütalaa sanık, şüpheli veya müdafiiye tebliğ edilmemekteydi. Ancak bu uygulama, silahların eşitliği ve çekişmeli yargı ilkelerine aykırı olarak kabul edilmekteydi. Maddenin birinci fıkrasına "Duruşma dışında bu karar verilirken Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmaz." ibaresinin eklenmesiyle, bu tür taleplerin duruşma dışında yapılması durumunda, Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık veya müdafinin görüşünün alınmaması öngörülmektedir.

b) 5271 sayılı Kanunun 108. maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikten önce, soruşturma evresinde şüphelinin tutukluluk halinin devam edip etmeyeceği hususunun dosya üzerinden incelenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı olarak değerlendirilmekteydi. Mahkemeye göre, Sözleşmesinin 5. maddesinin dördüncü fıkrasının gereklilikleri çerçevesinde, ilgili şahsın bizzat kendisi veya gerektiğinde müdafii aracılığıyla dinlenme imkânının olması gerektiği ifade edilmekteydi. Yapılan düzenlemeyle, soruşturma aşamasında şüpheli veya müdafinin dinlenilmesi suretiyle inceleme yapılarak karar verileceğinden silahların eşitliği ilkesinin gereği yerine getirilmiş olacaktır.

c) 5271 sayılı Kanunun 270. maddesine ikinci fıkra eklenmiştir. Maddeye eklenen fıkrayla, ceza muhakemesinde silahların eşitliğinin sağlanması amacıyla, tutukluluğa yapılan itirazlarda, Cumhuriyet savcısının görüşünün alınması durumunda, alınan bu görüşün şüpheli, sanık veya müdafiiye bildirilmesinden sonra şüpheli, sanık veya müdafinin görüşü alınmak suretiyle itiraz hakkında karar verileceği düzenlenmektedir.

3- 6526 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla;

a) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 10. maddesinde yer alan tutukluluk süresinin bazı suçlar bakımından iki kat uygulanacağına ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle, ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bütün suçlar bakımından azamî tutukluluk süresinin "beş yıl" olarak uygulanması sağlanmıştır.

b) 5271 sayılı Kanunun 94. maddesinde değişiklik yapılarak, hâkim veya mahkeme tarafından verilen yakalama emri üzerine soruşturma veya kovuşturma evresinde yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılacağı; ancak yakalanan kişi, en geç yirmi dört saat içinde yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkarılamıyorsa, aynı süre içinde yakalandığı yer adliyesinde, mevcut değil ise en yakın adliyede kurulu sesli ve görüntülü iletişim sisteminin kullanılması suretiyle yetkili hâkim veya mahkeme tarafından bu kişinin sorgusu yapılacağı veya ifadesi alınacağı hüküm altına alınmıştır. Böylelikle, kişinin yetkili hâkim önüne çıkarılamaması nedeniyle tutuklu kalmasının önüne geçilmesi ve mağduriyetinin önlenmesi temin edilmekte ve kamuoyunda "yol tutuklaması" olarak bilinen uygulamaya son verilmektedir. Bu düzenleme, yakalanan kişinin yetkili hâkim veya mahkeme tarafından sesli ve görüntülü iletişim sistemiyle dinlenmesi hâlinde müdafii yardımından yararlanmasını engellemeyecektir. Müdafii, yetkili

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Kanunlar Genel Müdürlüğü

hâkimin yanında veya mahkemede bulunabileceği gibi yakalanan kişinin yanında da bulunabilecektir.

4- "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında belirlenen standartlar doğrultusunda tutuklama kararlarının gerekçelendirilmesi ve adli kontrol uygulanması hakkında hâkim ve Cumhuriyet savcılar ile adaylarına yönelik farkındalık artırıcı faaliyetler düzenlenmesi"ne ilişkin olarak 01/03/2014-01/03/2015 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan Uygulama Raporuna göre, "Ceza ve Adalet Sisteminin Etkinliğinin Arttırılması" projesi kapsamında; Türkiye Adalet Akademisi Başkanlığı Eğitim Merkezinde düzenlenen "Terör ve Örgütlü Suçlar", "Koruma Tedbirleri", "Etkili Soruşturma Teknikleri", "Yolsuzlukla Mücadele", "Bilişim Suçları", "Adil Yargılanma Hakkı" konulu 23-25/09/2014 tarihlerinde düzenlenen seminere katılmak üzere 264; 14-16/10/2014 tarihlerinde düzenlenen seminere katılmak üzere 228 adli yargı hâkim ve savcı adayı görevlendirilmiştir.

5- Mevzuatta yapılan değişiklikler sonrasında, "adli kontrol" tedbirine ilişkin süre sınırının tamamen kaldırılmasıyla birlikte, tutuklu sayısında belirgin bir azalma yaşanmış ve 2010 yılında %28 olan tutukluluk oranı 16/05/2016 tarihi itibarıyla %14'e düşmüştür.

B) İnsan Hakları Eylem Planının dördüncü kısmında yer alan "özgürlük ve güvenlik hakkı ihlallerinin önlenmesi" başlığı altında yer alan dördüncü hedef "tutuklama kararlarına karşı etkili başvuru yolunun getirilmesi"dir. Bu hedefin gerçekleştirilebilmesi amacıyla;

"Tutuklamaya itirazın duruşmalı olarak incelenmesinin zorunlu olduğu durumlarda, SEGBİS'in etkili bir şekilde uygulanması, bu kapsamda gerekli altyapının tüm adliyelerde ve ceza infaz kurumlarında kurulması" faaliyetine ilişkin olarak 01/03/2014-01/03/2015 tarihleri arasındaki dönemi kapsayan Uygulama Raporuna göre, tutuklamaya itirazın duruşmalı olarak incelenmesinin zorunlu olduğu durumlarda, SEGBİS'in etkili bir şekilde uygulanması ve bu kapsamda gerekli altyapının tüm adliyelerde ve ceza infaz kurumlarında kurulması amacıyla 2870 SEGBİS cihazının duruşma salonlarına, 443 cihazın ise ceza infaz kurumlarına kurulumları yapılmıştır.

II- Öte yandan, soru önergesinde yer alan diğer hususlarla ilgili olarak, Maliye Bakanlığının 11/04/2016 tarihli ve 26660611-000-(40051)-6821 sayılı yazısı ilişktedir.

Bilgilerinize sunulur.

Bekir BOZDAĞ
Bakan